

Romu dzīves apstākļi — standartam neatbilstoši mājokļi un veselība

Kopsavilkums

Ievads

Romu dzīves līmenis ir daudz zemāks nekā pārējo iedzīvotāju dzīves līmenis. Viņi bieži vien mitinās sliktas kvalitātes mājokļos nošķirtās teritorijās, kurās nav pieejami pamatpakalpojumi. Dzīvošana sliktas kvalitātes mājokļos nelabvēlīgi ietekmē arī romu veselību — viņiem ir palielināts invaliditātes, hronisku slimību un liekā svara risks. Pārapsūtinātība ir saistīta ar veselības problēmām, psiholoģiskām problēmām, tuberkulozi, elpceļu infekcijām, palielinātu ugunsgrēka un māsaimniecībās notiekošu nelaimes gadījumu risku. Arī dzīvošana neatbilstošos mājokļos nelabvēlīgi ietekmē veselību un drošības sajūtu un palielina nelaimes gadījumu risku māsaimniecībās.

Eurofound ir veicis literatūras izpēti un apsekojuma datu sekundāru analīzi, lai gūtu priekšstatu par romu mājokļiem un veselības stāvokli un savstarpējo saistību starp abām šīm jomām. Analīzē tika izmantoti dati, kas iegūti Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmā (*UNDP*), Eiropas Savienības minoritāšu un diskriminācijas apsekojumā (*EU MIDIS*) un ES romu veselības apsekojumā.

Politikas konteksts

Pašlaik palielinās pieprasījums pēc Eiropas līmeņa datiem par romu dzīves apstākļiem. Šī interese iegūt vairāk informācijas par romiem ir daļēji saistīta ar romu izraidīšanu no Francijas un Itālijas un viņu repatriāciju uz Rumāniju un Bulgāriju 2010. gadā. Eiropas Parlaments 2011. gada marta rezolūcijā aicināja Komisiju pieņemt ES stratēģiju attiecībā uz romu sociālo iekļaušanu un uzsvēra, cik svarīgi ir izstrādāt uzraudzības indikatorus, kā arī aicināja paplašināt Lākenes indikatorus, tos attiecinot arī uz vismazākajām statistiskajām administratīvajām vienībām.

Šis pieprasījums pēc lielāka datu apjoma ir arī daļa no ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām, kas paredz mērķus izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes un mājokļu pieejamības jomā, kuru pamatā jābūt „kopīgiem, salīdzināmiem un ticamiem rādītājiem”. Šajā programmā ir arī ietverts aicinājums noteikt visneizdevīgākajā stāvoklī esošos mikroreģionus vai nodalītos rajonus un izmantot efektīvas uzraudzības metodes, lai novērtētu romu integrācijas politikas pasākumus.

Tomēr ir grūti apkopot datus par etnisko grupu dzīves apstākļiem, jo skaitīšanas rezultāti visbiežāk ir vai nu novecojuši, vai arī nav iedalīti pēc etniskuma. Apsekojumu gadījumā šādu rezultātu parauga apjoma dēļ ir grūti apkopot daudz informācijas par mazām iedzīvotāju grupām, savukārt mērķa apsekojumos nav iespējams salīdzināt šādu iedzīvotāju grupu situāciju ar pārējo iedzīvotāju situāciju.

Būtiskākie secinājumi

Sanitārā aprīkojuma pieejamība

Viena no galvenajām romu problēmām mājokļu jomā ir tā, ka viņiem nav pieejams uzlabots sanitārais aprīkojums (piemēram, tualete iekštelpās, vanna vai duša). Vidēji 62 % romu nebija pieejams uzlabots sanitārais aprīkojums salīdzinājumā ar 31 % iedzīvotāju vairākuma, kas dzīvo nošķirtās teritorijās. Relatīvā izteiksmē romi Bulgārijā ir daudz nelabvēlīgākā situācijā nekā iedzīvotāju vairākums, kas dzīvo to tiešā tuvumā. Piemēram, uzlabota sanitārā aprīkojuma pieejamība romiem bija trīsreiz mazāka, un standartam neatbilstošos mājokļos, piemēram, būdās un citās nolaistās ēkās, dzīvojošo romu skaits ir gandrīz astoņas reizes lielāks.

Pārapdzīvotība

Vēl viens aktuāls jautājums ir lielā pārapdzīvotība, jo īpaši pēc dzīvesvietas maiņas pēc piespiedu izraidīšanas. Vissarežģītākā situācija ir Slovākijā un Ungārijā, kur vidēji vienā istabā dzīvo divi romi. Pārapdzīvotība ir saistīta ar dažādām veselības problēmām un palielina ugunsgrēka un māsaimniecībās notiekošu nelaimes gadījumu risku.

Segregācija pilsētās

Lielākā daļa pilsētās dzīvojošo romu mitinās nošķirtās teritorijās. Segregācija var būt pielāgošanās stratēģija, kurā izmanto kopīgās etniskās saites un tīklus, lai aizpildītu „tukšumu” būtiskāko pakalpojumu sniegšanā. Tomēr pat kā pielāgošanās stratēģija tā joprojām ir ad hoc risinājums, jo tā palielina neaizsargātību, izolējot un koncentrējot neaizsargātas iedzīvotāju grupas. Segregācija izolē romus no piekļuves veselības aprūpes pakalpojumiem, nodarbinātībai, izglītībai un no saskarsmes ar pārējo sabiedrību.

Mājokļu kvalitātes ietekme uz veselību

Mājokļu kvalitāte šajās nošķirtajās teritorijās parasti ir ļoti slikta. Datu analīze liecina, ka romi, kas dzīvo standartam neatbilstošos mājokļos, atzīst, ka viņiem ir palielināts vispārējās veselības problēmu un garīgo slimību risks. Romiem, kas dzīvo standartam neatbilstošos mājokļos, ir arī augstāks risks, kas saistīts ar nelaimes gadījumiem mājās un narkotikām.

Atbilstoša mājokļa trūkums var arī ietekmēt veselību, jo to var izmantot kā attaisnojumu diskriminācijai veselības aprūpes pakalpojumos. Piemēram, ieceļotājiem Apvienotajā Karalistē bieži vien ir ierobežota piekļuve medicīniskām konsultācijām, jo praktizējošie ārsti dažkārt atsakās reģistrēt pacientus, kuri nenorāda pastāvīgās dzīvesvietas adresi.

Politikas norādes

- Iniciatīvas mājokļu jomā kopumā nedrīkstētu palielināt segregāciju, un — kas ir vēl svarīgāk — tās nedrīkstētu palielināt neaizsargātu iedzīvotāju grupu izolāciju. Stratēģijās, kas vērstas, lai mazinātu mājokļa zaudēšanas iespējas, būtu jāiekļauj arī citas neaizsargātas iedzīvotāju grupas, kas dzīvo attiecīgajā teritorijā.

- Atbilstošu sociālo mājokļu pieejamības palielināšanu varētu izmantot kā efektīvu politikas instrumentu, lai uzlabotu neaizsargātu iedzīvotāju grupu dzīves apstākļus, jo īpaši Centrāleiropas un Austrumeiropas dalībvalstīs, kurās ir augsts romu iedzīvotāju īpatsvars.
- Ierobežotajai mazāku teritoriju pamanāmībai var būt ietekme uz resursu mērķtiecīgu nodrošināšanu un piešķiršanu. Kopš 2003. gada ES teritoriālo vienību mazāko līmeņu (LAU 1. un 2. līmeņa) oficiāla uzraudzība vairs nenotiek, un tas sarežģī mazāku teritoriālo vienību, piemēram, romu apmešanās vietu, analīzi. Iespējams risinājums būtu to rādītāju datu salīdzināšana, kurus izmanto gan apsekojumos, gan skaitīšanā.
- Ir svarīgi piešķirt prioritāti darbībām, kas risina mājokļa zaudēšanas problēmas, kuras ir cieši saistītas ar sliktiem veselības rādītājiem. Ir jāveic vairāk pētījumu, lai apzinātu saiknes starp romu mājokļu un veselības stāvokli.
- Vairāk atbalsta jāsniedz romu veselības aprūpes vidutājiem, jo viņu darbs ir īpaši svarīgs, ņemot vērā veselības aprūpes pakalpojumu trūkumu romu apmešanās vietās, diskrimināciju medicīniskās ārstēšanas saņemšanā, viņu attieksmi pret veselību un viņu īpašo epidemioloģiju. Rentabls īstermiņa risinājums varētu būt pārvietojamu veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas centru izmantošana, tādējādi nodrošinot tik ļoti vajadzīgo veselības aprūpes pamatpakalpojumu pieejamību vairāk izolētām un nelabvēlīgām romu kopienām.
- Izraidīšanas procesos romu grupu dzīves apstākļi var pasliktināties, jo viņiem jāpārceļas uz neatbilstošiem mājokļiem. Lai to novērstu, jāizstrādā pamatnostādnes vai protokoli.
- Viens no vissvarīgākajiem priekšnosacījumiem, lai īstenotu programmas, kas risina romu sabiedrības situāciju, ir atbilstošu datu esamība. Īstermiņā svarīgi ir uzlabot un izmantot specializētus mērķa apsekojumus, lai dokumentētu pamatsituāciju, kā arī uzraudzīt pārmaiņas.

Papildu informācija

Ziņojums „*Living conditions of the Roma: Substandard housing and health*” (Romu dzīves apstākļi — standartam neatbilstoši mājokļi un veselība) tiešsaistē ir pieejams: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1202.htm>

Lai saņemtu papildu informāciju, lūdzu, nosūtiet e-pastu pētniecības darbiniekam *Daniel Molinuevo* uz e-pasta adresi dmo@eurofound.europa.eu.